

Mitől érezzük jól magunkat? A jóléthez és a jólléthez vezető tényezők értelmezése egy primer kutatás eredményei alapján

Dr. Varga János

Egyetemi docens, Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar,
varga.janos@kgk.uni-obuda.hu

Dr. habil. Csiszárík-Kocsir Ágnes

Egyetemi docens, Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar,
kocsir.agnes@kgk.uni-obuda.hu

Absztrakt: A XXI. század turbulens változásainak köszönhetően teljesen új alapokra helyeződött az életünk. Az online tér markáns előretörése a fizikai tér szerepének a csökkenését hozta magával. Életünk jelentős részét éljük a virtuális világban, az online térben. Azonban az online térben való működés számos nehézséggel, kihívással és kockázattal jár. Mindez olyan új ismeretekre hívja fel a figyelmet, amelyekre eddig nem fordítottunk kellő hangsúlyt. Minden egyén és szervezet a saját jólétének maximalizálására törekszik, ezt azonban csak akkor tudja megtenni, hogyha bizonyos kompetenciák és ismeretek birtokában van. Jelen tanulmány célja az, hogy felmérje a különböző generációk szemüvegén keresztül, hogy melyek azok a XXI. századi készségek és ismeretek, amelyek ahhoz szükségesek, hogy sikeresek legyünk a mindennapi életünk során, anyagi és szellemi biztonságban érezzük magunkat, kitérve a pénzügyi és gazdasági ismeretekre, egyéni tudásra az online térben való boldogulásra egy Magyarországon kivitelezett kérdőíves kutatás eredményei alapján. Olyan tényezők értékelésére és vizsgálatára vállalkozunk, melyet az egyéni jólétet és jóllétet eredményezik és maximalizálják, különös tekintettel a pénzügyi tudatosságra.

Kulcsszavak: jólét, sikerfaktorok, individualizmus, Magyarország, primer kutatás

1 Bevezetés

A gazdaság vagy egy társadalom helyzetét és állapotát legtöbbször makrogazdasági mutatókkal vagy olyan indexekkel próbáljuk kifejezni, amelyek

nem feltétlenül terjednek ki azokra a tényezőkre, amelyek ténylegesen képesek lefesteni a valóságnak megfelelő képet. Itt rögtön gondolhatunk a GDP mutatóra, amelyhez sokszor kötik egy ország vagy egy gazdaság fejlettségét. Ez azonban nem megbízható képet ad. A GDP kiválóan alkalmas arra, hogy megvizsgáljuk egy ország teljesítőképességét, hiszen a GDP az adott országban előállított, végső felhasználásra szánt termékek és szolgáltatások összértékét takarja, függetlenül attól, hogy azt milyen gazdasági szereplő állította elő. Ezzel semmiképpen sem lehet mérni vagy kifejezni olyan tényezőket, mint a jólét vagy az étellel való elégedettség, mert ezeket az előállított javakon túl sok minden más is meghatározza, illetve befolyásolja. Nemcsak a mérés, hanem a jólét, a jóllét, az életszínvonal, az étellel való elégedettség és a boldogság sem feltétlenül ugyanazt jelenti. A tanulmány első részében igyekszünk különválasztani ezeket a kifejezéseket és egyértelműen megvilágítani, hogy nem lehet ezeket a fogalmakat egy kalap alatt említeni. A gazdasági növekedés sem ugyanazt jelenti, mint amit a gazdasági fejlődés alatt értünk. Ahhoz, hogy mérni tudjunk ilyen tényezőket a gazdaságban, előbb egyértelművé kell tenni, hogy mit is kívánunk igazából mérni és ennek megfelelően elkezdni a vizsgálódást.

2 Szakirodalmi áttekintés

Nem keverhetjük össze azokat a mutatókat és indexeket, amelyek a gazdaság, illetve a társadalom úgynevezett puha tényezőit hivatottak kifejezni (Lentner, et al, 2011; Lentner, 2015). Ezek között öt mutatót említhetünk meg: életszínvonal, jólét, jóllét, étellel való elégedettség és boldogság (Yu et al, 2020). Az életszínvonal (standard of living) mérésére a leggyakrabban a fogyasztás és a jövedelem szintje szolgál. Az életszínvonal azzal hozható összefüggésbe, hogy milyen szinten jellemezhető az egyének alapvető szükségleteinek kielégítési szintje, például a ruházkodás, a táplálkozás és a megélhetés (lakhatás) vonatkozásában (Flora, 1999). Alacsony életszínvonal esetében az egyének és a közösség számára az alapvető fogyasztási cikkekhez való hozzájutás is nehézséget jelent vagy nem kapják meg azokat olyan minőségben és mennyiségben, amely az általuk elvártnak megfelelő lenne. Az életszínvonal alakulásában így elsődlegesen az anyagi (és materiális) tényezők játszanak szerepet, amelyek ahhoz szükségesek, hogy az egyének az alapvető szükségleteiket ki tudják elégíteni. Az életszínvonal függ azoktól a termékektől és szolgáltatásoktól, amelyeket az emberek elfogyaszthatnak és amelyek közvetlenül elérhetőek számukra (Easterlin, 2000). Az életszínvonalat az határozza meg, hogy az alapvető termékek és szolgáltatások milyen mennyiségben és minőségben állnak rendelkezésre a lakosság számára és hogy az milyen koncentrációban oszlik szét közöttük (Cvrlje-Coric, 2010). Az életszínvonal kifejezhető a jövedelem nagyságával, de különbséget kell tenni a kiadások és a fogyasztás között (Wolf et al, 2022). A kiadások (ráfordítások) alatt azt a pénzben kifejezett kötelezettséget értjük, amelyek az árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban merülnek fel. Itt megjelennek olyan kiadások is,

amelyek például egyes áruk vagy szolgáltatások előállításához lehetnek szükségesek. Ezzel szemben a fogyasztás a termékek és szolgáltatások végső felhasználását (elfogyasztását) jelenti (Measurement of Living Standard, 2010). A jólét egy szinten megegyezik az életszínvonallal, de bizonyos kereteket tekintve túlmutat azon (Ruggeri et al, 2020). Az életszínvonal mérését nem lehet összekeverni más jóléti mutatókkal (Dalla Chiara et al, 2019). A jólét (welfare) szoros összefüggésbe hozható az életszínvonallal, ugyanakkor egy egyén jólétét nemcsak a saját anyagi helyzete határozza meg (Szigeti et al, 2023). Az egyén jóléte, tényleges jövedelmi pozíciója függ a vele közös jövedelmi és fogyasztási egységet alkotó többi családtag, illetve háztartástag jövedelmi viszonyaitól is. Ugyanakkor azt is ki kell emelni, hogy ha egy egyénnek vagy háztartásnak kétszer annyi a mért jövedelme, mint egy másiknak, az nem jelenti azt, hogy kétszer akkora az anyagi jóléte is. A jólétet olyan dolgok is befolyásolják, mint például, hogy a jövedelem milyen időközönként jelentkezik, hiszen más jóléti állapot társul olyan esetekhez, amikor rendszeresen jelentkezik egy fix jövedelem (pl. munkaszerződés alapján), és más a helyzet abban az esetben is, amikor ideiglenesen jutunk jövedelemhez. Amikor hosszú ideig nem jutunk a megfelelő vagy a korábban megszokott jövedelemhez, fogyasztási szerkezetünk és ezzel jólétünk is megváltozik (KSH, 2005). A jólét (welfare) és a jóllét (well-being) a társadalmi haladás kulcsfogalmai közé tartoznak. Azonban a különbség igen jelentős a két fogalom között. Amíg a jólét az anyagi javak gyarapodásához köthető, addig a jóllét magában foglalja az immateriális javakat és a szubjektív elemeket is (így például a szeretetet, a boldogságot, vagy az elégedettséget is) (Haybron & Tiberius, 2015). A jólét az anyagi bőséget, anyagi javakban, pénzért megvásárolható termékekben és szolgáltatásban kifejezhető gazdagságot jelenti, fogalma mégis mást jelent, mint az életszínvonal. Nem pusztán az alapvető termékek és szolgáltatások mennyiségével és minőségével hozható összefüggésbe, hanem erősen köthető a javak felhalmozásához is. A jólét vizsgálatánál már arra is figyelniük kell, hogy milyen típusú termékek és szolgáltatások határozzák meg a fogyasztás szerkezetét (milyen hasznossággal rendelkeznek a termékek az egyén számára, vannak-e magasabb rendű javak, luxusjóságok stb.). A jólétet nagyon sokszor használják az anyagi biztonság szinonimájaként is és ebben az értelemben ez többet jelent, mint az alapvető szükségleteink kielégítését. Az anyagi biztonság mellett azonban az is nagyon fontos, hogy milyen érzelmek alakulnak ki bennünk és milyen hatások érnek minket a környezetünkből. Ha utóbbiak is kedvezően alakulnak, akkor a jólét szintjében következik be pozitív irányú változás. A jólét (well-being) lényegesen bővebb fogalom, magában foglalja a boldogság érzését, az elégedettséget, az élvezetet is, mi több, többször köthető egy egészséges pszichológiai és mentális állapothoz is. (Tov, 2018). Kíváncsiság és elkötelezettség jellemző az egyénre, akinek pozitív élményei vannak. Ugyanennyire fontos a jó közérzet is, a pozitív kapcsolatok, valamint a céltudatosság, amelyek mind fontosabb attribútumai a jólétnek (Aked et al 2008). A jóllét olyan dinamikus állapot, melyben az egyén fejleszteni tudja képességeit, termelékeny és kreatív munkát végez, erős és pozitív irányú kapcsolatokat épít másokkal és mindezekkel hozzájárul a közösség fejlődéséhez.

A jóllét csak akkor fokozódik, ha az egyének egyszerre képesek megfelelni a személyes és társadalmi céloknak, és sikerül céltudatosságra ébreszteni a társadalmat (NEF 2012). Az étellel való elégedettség meghatározása legalább annyira szubjektív, mint a jóllét vizsgálata. Az étellel való elégedettséget nagyban meghatározzák az egyén preferenciái vagy értékítélete és kulturális beállítottsága. Az étellel való elégedettséget nagyon sok olyan terület is meghatározza, amelyek egyébként a jóllét szintjén is alakították. Erre kiváló példát szolgáltat az OECD és a Legatum Intézet megállapítása. Az OECD szerint az étellel való elégedettséget (life satisfaction) nemcsak a gazdasági fejlődés határozza meg, hanem az emberek élettapasztalatai és életkörülményei is (OECD, 2014). Az étellel való elégedettséget a Legatum Intézet szerint gazdasági, társadalmi és személyes tényezők határozzák meg. A gazdasági tényezők között ott szerepel a jövedelem, az oktatás, és a munkavégzés. A személyes tényezők között a családi élet, a közösségi élet és érték, valamint a környezetvédelem, míg a személyes tényezők között a mentális és testi egészség szerepel (Legatum, 2014). A boldogság vizsgálata talán a legvitatottabb területe a társadalmi folyamatok elemzésének. A boldogság pozitív érzelmek áramlatát jelenti. Olyan érzések párosulhatnak hozzá, mint az öröm, a vidámság, a szeretet, a szerelem stb. Nagyon sok esetben a boldogságunk szintjét is meghatározzák az anyagi tényezők, így mondhatjuk azt, hogy az anyagi jólét fontos feltétele lehet a boldogságnak, de nem kizárólagos tényezőjét jelenti. Valaki akkor is élhet boldog életet, ha nem él magas anyagi jólétben, ennél a fogalomnál ugyanis felértékelődik az emberi kapcsolatok szerepe is és azt nem csupán a jövedelem nagysága határozza meg. A boldogság vizsgálata és definiálása rendkívül nehéz. Sajnálatos módon e vizsgálati módszerek is igen eltérő módszertannal dolgoznak, így aligha lehet egyértelműen megfogalmazni a boldogságot meghatározó tényezőket. A boldogság leginkább attól függ, hogy milyen típusú emberrel kapcsolatban kell azt vizsgálni. A motiváció, a célok, az értékrend, a kulturális jellemzők, az egyéni preferenciák, a célok hierarchiája, a hozzáállás és felfogás, az egészségi állapot, a személyes attitűdök és aspirációk stb. mind-mind befolyásolhatják, hogy mennyire érzi boldognak magát valaki (Ryff, 1989; Harford, 2014). A társadalmi haladás a fentebb megemlített mutatókban történő pozitív irányú változást jelenti (Bethelend – Lentner, 2015; Sági – Lentner, 2019). A társadalom haladása abban testesül meg, hogy anyagi gyarapodása mellett szellemi, szociális és környezeti vonatkozásban is érezhető minőségi előrelépés történik. Az egyének anyagi szempontból jobb helyzetbe kerülnek, jobb élettapasztalatokkal rendelkeznek, több pozitív érzelmi hatás éri őket, elégedettségük és életkörülményeik javulnak (Giovannini et al, 2009).

3 Anyag és módszer

A tanulmányban ismertetett primer eredmények egy 2022-ben végzett kvantitatív kutatás eredményei, melyet Magyarországon folytattunk le. A kutatás keretében online megkérdezést folytattunk le, ahol az alanyok rekrutálása hálóabda

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2023/2. kötet
A jelen kor gazdasági kihívásainak és társadalmi változásainak
interdiszciplináris megközelítései

mintavételi eljárással történt. Ennek eredményeként 3515 értékelhető kérdőívet kaptunk. A kutatási segédeszköz kizárólag zárt kérdéseket tartalmazott, nominális mérési szinten (egy- és többválasztásos kérdések formájában), továbbá metrikus skálákat (Likert-skála és szemantikus differenciál skála). A kutatási kérdőív komplex megközelítésben vizsgálta a egyéni pénzügyi műveltséget, a digitalizáció hatásait és a válaszadók fogyasztói magatartását a projektszemlélettel egyetemben. A kvantitatív eredmények feldolgozása SPSS 22.0 szoftvert használtunk. Jelen tanulmányban gyakoriságszámítás, varianciaanalízis segítségével kívánjuk megvizsgálni a válaszadók jólétét befolyásoló tényezőket. A felsorolt tényezőket a válaszadók egy egytől négyig terjedő skálán értékelték, ahol a legkisebb érték a teljes egyet nem értést, a legnagyobb pedig a teljes egyetértést jelentette. A minta megoszlását az alábbi táblázat mutatja:

		Gyakoriság (db)	Százalék (%)
Generációs hovatartozás	BB gen.	154	4,4
	X gen	639	18,2
	Y gen	713	20,3
	Z gen	2009	57,2
	Total	3515	100,0
Lakóhely	Főváros	1612	45,9
	Város	1387	39,5
	Község, falu	516	14,7
	Total	3515	100,0

1. táblázat: A minta összetétele a válaszadók generációs hovatartozása és lakóhelye alapján
Forrás: saját kutatás, 2022, N = 3515

4 Eredmények

Az egyéni jólétet befolyásoló tényezők tekintetében első körben megvizsgáltuk azok rangsorát az átlagértékek alapján. Az látható, hogy a válaszadók számára legfontosabb az egészség, a boldog családi élet, valamint a békés élet. Ez a három tényező szükséges a leginkább ahhoz, hogy a jólétük biztosított legyen. Mindezen tényezők nem anyagi tényezők, hanem inkább egyéni, emocionális kategóriába tartozó elemek. Fontos a válaszadók számára a szabadság és a nyugodt, kiegyensúlyozott élet, valamint a jó emberi kapcsolatok is. Tehát az látható, hogy

a külső, családon kívüli emberi kapcsolatok a lista közepére sorolódnak. Legkevésbé fontos tényezőnek tartják a hobbyt, a másoknak való örömszerzést, és a takarékossgot. Ez utóbbi a pénzügyi kultúra, és pénzügyi tudatosság szempontjából problémás, hiszen az anyagi biztonság mindezek alapján annyira nem lényeges tényező, szemben az anyagi jóléttel.

	Átlag	Szórás
szabadság	3,598	0,724
másoknak való örömszerzés	3,259	0,779
megengedhessek magamnak valami jót	3,329	0,733
békés élet	3,607	0,678
egészség	3,677	0,663
anyagi jólét	3,393	0,722
hobby	3,261	0,779
nyugodt, kiegyensúlyozott családi élet	3,594	0,703
jó emberi kapcsolatok	3,576	0,694
takarékosság	3,250	0,782
sok szabadidő	3,341	0,763
karrier, szakmai siker, önmegvalósítás	3,289	0,796
belső harmónia	3,555	0,726
boldog családi élet	3,630	0,683
élvezetes élet	3,537	0,719

2. táblázat: A jólétet befolyásoló tényezők minősítése

Forrás: saját kutatás, 2022, N = 3515

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a generációs hovatartozás mennyire befolyásolja ezen tényezők megítélését. A legidősebb generáció, azaz a BB generáció egyetlen jólétet befolyásoló tényező tekintetében sem emelkedik ki. Az ő esetükben nem látunk olyan értéket, amely kiugróan a legmagasabb lett volna bármelyik tényezőt is nézzük. Holott, elvárható lenne, hogy az egészség, a nyugodt, kiegyensúlyozott családi élet, vagy akár a belső harmónia számukra fontos legyen. A következő, X generáció számára viszont nagyon sok tényező kiemelkedő fontossággal bír. Esetükben a szabadság, a másoknak való örömszerzés, a békés élet, az egészség, nyugodt kiegyensúlyozott családi élet, a jó emberi kapcsolatok, valamint a belső harmónia, és a boldog családi élet volt az, amely az összes generáció közül a legmagasabb értéket mutatta. Az őket követő Y generáció a tényezők döntő

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2023/2. kötet
A jelen kor gazdasági kihívásainak és társadalmi változásainak
interdiszciplináris megközelítései

többségénél az X generáció alatt értékelte a felsorolt tényezőket. Esetükben ami kiemelendő, az az anyagi jólét, hiszen ez a generáció az, amelyik még a családalapítás küszöbén, vagy az előtt áll. Más kiemelkedő tényezőt nem tudunk beazonosítani a válaszaik alapján. A legfiatalabb, már digitális korba született Z generáció gyakran kapja azt a kritikát, hogy hedonista, valamint hogy a mának élő fiatalokat foglal magába. Ez a kutatásunk alapján is beigazolódott. A hedonizmus és az egoizmus megmutatkozik abban például, hogy számukra volt a legfontosabb az, hogy megengedhessenek maguknak valami jót. Szintén legmagasabb értékkel náluk jelentkezett a sok szabadidő, a karrier, a szakmai siker és az önmegvalósítás fontossága, és számukra volt szintén a legnagyobb átlagértékkel jellemezve az élvezetes élet is. Mindemellett az is kiemelendő, hogy egy takarékosabb leginkább a Z generáció fiataljai számára volt lényeges, ami A megelőző generáció esetén nem volt kiemelkedő.

		Átlag	Szórás
szabadság	BB gen.	3,435	0,928
	X gen	3,643	0,680
	Y gen	3,603	0,708
	Z gen	3,594	0,725
	Total	3,598	0,724
másoknak való örömszerzés	BB gen.	3,240	0,825
	X gen	3,357	0,739
	Y gen	3,194	0,794
	Z gen	3,252	0,780
	Total	3,259	0,779
megengedhessek magamnak valami jót	BB gen.	3,045	0,827
	X gen	3,310	0,711
	Y gen	3,337	0,716
	Z gen	3,353	0,734
	Total	3,329	0,733
békés élet	BB gen.	3,630	0,732
	X gen	3,709	0,628
	Y gen	3,590	0,675

	Z gen	3,579	0,688
	Total	3,607	0,678
egészség	BB gen.	3,656	0,803
	X gen	3,750	0,606
	Y gen	3,682	0,656
	Z gen	3,655	0,670
	Total	3,677	0,663
anyagi jólét	BB gen.	3,104	0,834
	X gen	3,338	0,705
	Y gen	3,398	0,708
	Z gen	3,431	0,718
	Total	3,393	0,722
hobby	BB gen.	2,916	0,855
	X gen	3,188	0,771
	Y gen	3,285	0,758
	Z gen	3,303	0,776
	Total	3,261	0,779
nyugodt, kiegyensúlyozott családi élet	BB gen.	3,604	0,762
	X gen	3,701	0,608
	Y gen	3,592	0,713
	Z gen	3,560	0,719
	Total	3,594	0,703
jó kapcsolatok emberi	BB gen.	3,468	0,785
	X gen	3,637	0,636
	Y gen	3,564	0,686
	Z gen	3,570	0,705
	Total	3,576	0,694
takarékoság	BB gen.	3,149	0,799
	X gen	3,290	0,736

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2023/2. kötet
A jelen kor gazdasági kihívásainak és társadalmi változásainak
interdiszciplináris megközelítései

	Y gen	3,231	0,787
	Z gen	3,252	0,792
	Total	3,250	0,782
sok szabadidő	BB gen.	3,195	0,864
	X gen	3,343	0,747
	Y gen	3,342	0,741
	Z gen	3,350	0,767
	Total	3,341	0,763
karrier, szakmai siker, önmegvalósítás	BB gen.	2,877	0,917
	X gen	3,074	0,785
	Y gen	3,226	0,828
	Z gen	3,412	0,748
	Total	3,289	0,796
belső harmónia	BB gen.	3,506	0,842
	X gen	3,635	0,679
	Y gen	3,572	0,692
	Z gen	3,527	0,740
	Total	3,555	0,726
boldog családi élet	BB gen.	3,584	0,756
	X gen	3,714	0,622
	Y gen	3,633	0,668
	Z gen	3,605	0,699
	Total	3,630	0,683
élvezetes élet	BB gen.	3,110	0,875
	X gen	3,397	0,752
	Y gen	3,555	0,695
	Z gen	3,607	0,685
	Total	3,537	0,719

3. táblázat: A jólétet befolyásoló tényezők minősítése a generációs hovatartozás alapján

Forrás: saját kutatás, 2022, N = 3515

A továbbiakban megvizsgáltuk azt is, hogy a generációs hovatartozás mennyiben befolyásolja a egyes tényezők megítélését. Ennek érdekében varianciaanalízist végeztünk. A szignifikancia értéke alapján megállapítható, hogy a felsorolt tényezők közül mindösszesen a takarékoságot, és a sok szabadidő fontosságát nem befolyásolta a generációs hovatartozás, az összes többi tényezőt viszont igen. Mindezek alapján a fent bemutatott generációs sajátosságok egyértelműen igazolhatók.

		Négyzetek összege	df	Négyzet középérték	F	Sig.
szabadság	Csoportok között	5,447	3	1,816	3,469	0,016
	Csoportokon belül	1837,735	3511	0,523		
	Total	1843,182	3514			
másoknak való örömszerzés	Csoportok között	9,323	3	3,108	5,136	0,002
	Csoportokon belül	2124,604	3511	0,605		
	Total	2133,927	3514			
megengedhessek magamnak valami jót	Csoportok között	13,853	3	4,618	8,644	0,000
	Csoportokon belül	1875,623	3511	0,534		
	Total	1889,477	3514			
békés élet	Csoportok között	8,500	3	2,833	6,187	0,000
	Csoportokon belül	1607,922	3511	0,458		
	Total	1616,422	3514			
egészség	Csoportok között	4,465	3	1,488	3,394	0,017
	Csoportokon belül	1539,687	3511	0,439		
	Total	1544,152	3514			
anyagi jólét	Csoportok között	17,733	3	5,911	11,435	0,000
	Csoportokon belül	1814,903	3511	0,517		
	Total	1832,636	3514			
hobby	Csoportok között	25,682	3	8,561	14,255	0,000
	Csoportokon belül	2108,567	3511	0,601		
	Total	2134,249	3514			
nyugodt,	Csoportok között	9,672	3	3,224	6,558	0,000

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2023/2. kötet
A jelen kor gazdasági kihívásainak és társadalmi változásainak
interdiszciplináris megközelítései

kiegyensúlyozott családi élet	Csoportokon belül	1726,002	3511	0,492		
	Total	1735,675	3514			
jó emberi kapcsolatok	Csoportok között	4,364	3	1,455	3,029	0,028
	Csoportokon belül	1685,877	3511	0,480		
	Total	1690,240	3514			
takarékoság	Csoportok között	2,811	3	0,937	1,534	0,204
	Csoportokon belül	2144,376	3511	0,611		
	Total	2147,187	3514			
sok szabadidő	Csoportok között	3,472	3	1,157	1,990	0,113
	Csoportokon belül	2041,901	3511	0,582		
	Total	2045,373	3514			
karrier, szakmai siker, önmegvalósítás	Csoportok között	88,917	3	29,639	48,732	0,000
	Csoportokon belül	2135,411	3511	0,608		
	Total	2224,328	3514			
belső harmónia	Csoportok között	6,262	3	2,087	3,975	0,008
	Csoportokon belül	1843,836	3511	0,525		
	Total	1850,098	3514			
boldog családi élet	Csoportok között	6,020	3	2,007	4,312	0,005
	Csoportokon belül	1633,703	3511	0,465		
	Total	1639,723	3514			
élvezetes élet	Csoportok között	50,624	3	16,875	33,561	0,000
	Csoportokon belül	1765,355	3511	0,503		
	Total	1815,979	3514			

4. táblázat: A generációs hovatartozás hatása a jólétet befolyásoló tényezők minőségére

Forrás: saját kutatás, 2022, N = 3515

A továbbiakban aszerint vizsgáltuk meg a mintát, hogy a válaszadók lakóhelye szerint hogyan alakul az egyes tényezők megítélése. Azt tapasztaltuk, hogy a fővárosban élő emberek számára a szabadság, hogy megengedhessenek maguknak valami jót, a békés élet, az egészség, az anyagi jólét és a hobby kifejezetten fontos, amit a legmagasabb átlagértékek is mutatnak. A fővárosban élő emberek fontosnak tartják még a jó emberi kapcsolatokat, a takarékoságot, azt hogy sok szabadidejük legyen, valamint fontos számukra a belső harmónia, az élvezetes élet, valamint a karrier és a szakmai előmenetel is. A városban élő emberek

tekintetében nem tapasztaltunk olyan tényezőt, amely kimagasló átlag értéket mutatott volna. A faluban, vagy községekben élő válaszadók számára teljesen más tényezők voltak a fontosak a jólétükhöz. Sokkal erőteljesebben megjelennek a szociális elemek, amelyek inkább a zárt közösségeket jellemzik. Számukra nagyon fontos az hogy örömet szerezhessenek másoknak, fontos nekik a nyugodt, kiegyensúlyozott családi élet, valamint a boldog családi élet is. Tehát egyértelműen meghúzható az a határvonal, amely a fővárosban élő válaszadók individualista, esetenként önmagukra koncentráló jellemzőit emeli ki, szemben a kisebb közösségekben, falvakban élő válaszadókkal, ahol inkább a család, és az emberi kapcsolatok fontossága dominál a jólétüket illetően.

		Átlag	Szórás
szabadság	Főváros	3,621	0,711
	Város	3,581	0,718
	Község, falu	3,570	0,781
	Total	3,598	0,724
másoknak való örömszerzés	Főváros	3,246	0,776
	Város	3,260	0,782
	Község, falu	3,297	0,780
	Total	3,259	0,779
megengedhessek magamnak valami jót	Főváros	3,360	0,716
	Város	3,294	0,748
	Község, falu	3,322	0,743
	Total	3,329	0,733
békés élet	Főváros	3,621	0,661
	Város	3,589	0,701
	Község, falu	3,612	0,669
	Total	3,607	0,678
egészség	Főváros	3,698	0,637
	Város	3,653	0,686
	Község, falu	3,678	0,678
	Total	3,677	0,663
anyagi jólét	Főváros	3,433	0,696

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2023/2. kötet
A jelen kor gazdasági kihívásainak és társadalmi változásainak
interdiszciplináris megközelítései

	Város	3,354	0,745
	Község, falu	3,374	0,736
	Total	3,393	0,722
hobby	Főváros	3,296	0,763
	Város	3,239	0,784
	Község, falu	3,213	0,813
	Total	3,261	0,779
nyugodt, kiegyensúlyozott családi élet	Főváros	3,600	0,674
	Város	3,583	0,739
	Község, falu	3,605	0,693
	Total	3,594	0,703
jó emberi kapcsolatok	Főváros	3,618	0,647
	Város	3,541	0,733
	Község, falu	3,541	0,719
	Total	3,576	0,694
takarékoság	Főváros	3,264	0,764
	Város	3,231	0,789
	Község, falu	3,258	0,816
	Total	3,250	0,782
sok szabadidő	Főváros	3,371	0,740
	Város	3,314	0,771
	Község, falu	3,316	0,807
	Total	3,341	0,763
karrier, szakmai siker, önmegvalósítás	Főváros	3,318	0,777
	Város	3,283	0,804
	Község, falu	3,217	0,826
	Total	3,289	0,796
belső harmónia	Főváros	3,586	0,694
	Város	3,529	0,748

	Község, falu	3,527	0,759
	Total	3,555	0,726
boldog családi élet	Főváros	3,643	0,651
	Város	3,608	0,718
	Község, falu	3,645	0,686
	Total	3,630	0,683
élvezetes élet	Főváros	3,571	0,691
	Város	3,509	0,746
	Község, falu	3,504	0,728
	Total	3,537	0,719

5. táblázat: A jólétet befolyásoló tényezők minősítése a válaszadók lakóhelye alapján

Forrás: saját kutatás, 2022, N = 3515

Ezt követően ismét varianciaanalízis segítségével vizsgáltuk meg azt, hogy a lakóhely mennyiben befolyásolja a jólétet minősítő tényezők megítélését. Jelen esetben nem látható olyan erős befolyás, mint a generációs hovatartozás esetén. A szignifikancia értékek alapján mindösszesen hat tényezőt befolyásolt a válaszadók lakóhelye. Az élvezetes élet, a karrier, a jó emberi kapcsolatok, a hobby, az anyagi jólét, valamint, hogy megengedhessenek valami jót maguknak azok a tényezők, melyeket befolyásol a lakóhely.

		Négyzetek összege	df	Négyzet középérték	F	Sig.
szabadság	Csoportok között	1,657	2	0,829	1,580	0,206
	Csoportokon belül	1841,525	3512	0,524		
	Total	1843,182	3514			
másoknak való örömszerzés	Csoportok között	1,013	2	0,506	0,834	0,434
	Csoportokon belül	2132,914	3512	0,607		
	Total	2133,927	3514			
megengedhessek magamnak valami jót	Csoportok között	3,302	2	1,651	3,074	0,046
	Csoportokon belül	1886,175	3512	0,537		
	Total	1889,477	3514			
békés élet	Csoportok között	0,777	2	0,388	0,844	0,430
	Csoportokon belül	1615,645	3512	0,460		

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2023/2. kötet
A jelen kor gazdasági kihívásainak és társadalmi változásainak
interdiszciplináris megközelítései

	Total	1616,422	3514			
egészség	Csoportok között	1,489	2	0,744	1,695	0,184
	Csoportokon belül	1542,663	3512	0,439		
	Total	1544,152	3514			
anyagi jólét	Csoportok között	4,875	2	2,437	4,683	0,009
	Csoportokon belül	1827,762	3512	0,520		
	Total	1832,636	3514			
hobby	Csoportok között	3,837	2	1,919	3,163	0,042
	Csoportokon belül	2130,412	3512	0,607		
	Total	2134,249	3514			
nyugodt, kiegyensúlyozott családi élet	Csoportok között	0,274	2	0,137	0,277	0,758
	Csoportokon belül	1735,401	3512	0,494		
	Total	1735,675	3514			
jó emberi kapcsolatok	Csoportok között	5,123	2	2,562	5,339	0,005
	Csoportokon belül	1685,117	3512	0,480		
	Total	1690,240	3514			
takarékoság	Csoportok között	0,809	2	0,405	0,662	0,516
	Csoportokon belül	2146,378	3512	0,611		
	Total	2147,187	3514			
sok szabadidő	Csoportok között	2,758	2	1,379	2,371	0,094
	Csoportokon belül	2042,615	3512	0,582		
	Total	2045,373	3514			
karrier, szakmai siker, önmegvalósítás	Csoportok között	4,047	2	2,024	3,201	0,041
	Csoportokon belül	2220,281	3512	0,632		
	Total	2224,328	3514			
belső harmónia	Csoportok között	2,896	2	1,448	2,753	0,064
	Csoportokon belül	1847,202	3512	0,526		
	Total	1850,098	3514			
boldog családi élet	Csoportok között	1,091	2	0,545	1,169	0,311
	Csoportokon belül	1638,632	3512	0,467		
	Total	1639,723	3514			

élvezetes élet	Csoportok között	3,553	2	1,777	3,443	0,032
	Csoportokon belül	1812,426	3512	0,516		
	Total	1815,979	3514			

6. táblázat: A lakóhely hatása a jólétet befolyásoló tényezők minősítésére

Forrás: saját kutatás, 2022, N = 3515

Következtetések

A primer kutatás egyértelműen alátámasztotta azt, ami a szakirodalmi áttekintés egyik legfontosabb megállapítása is volt. A szakirodalmakból azt derült ki, hogy jelentős különbségek vannak az egyes puha tényezőket kifejező mutatók között. Semmiképpen sem jelenti ugyanazt a jólét és a jóllét, ahogy az életszínvonal sem feleltethető meg a gazdagsággal, az elégedettség pedig nem feltétlenül jelenti a boldogságot. Azt is egyértelműen látni kell, hogy ezek puha tényezők, tehát több olyan szubjektív elem is megjelenik ezekben, amelyek egyénfüggők. Nem mindenki számára jelenti ugyanazt a boldogság vagy az elégedettség, hiszen az jelentősen függ az egyén életkörülményeitől, értékrendjétől, megszokásaitól, világnézetétől, kultúrájától, attitűdjeitől és számos ezekhez hasonló tényezőktől. A szubjektivitást nem lehet kizárni ezek méréséből, így egyértelműen soha nem tudjuk majd megmondani, hogy mitől is lesz boldog az emberiség vagy mikor lehetünk mindennel elégedettek. Egy dologban azonban mindegyik mutató közös képet mutat. A pénznek és a pénzügyi eszközöknek mindegyik esetében van valamilyen jelentősége. A primer kutatás jelentősen váratlan eredményeket nem hozott. Az egyik legfontosabb megállapítás az, hogy az egyes generációk némileg másképp látják a jólétet befolyásoló tényezőket, ugyanakkor ezek az eltérések nem annyira élesek. A jóléthez leginkább olyan tényezőket kötnek, mint például az egészség, a boldog családi élet vagy a békés és biztonságos élet. Meglepő, hogy nem az anyagi javakat sorolták a legelső helyre, bár az látható volt korábban, hogy ez éppúgy meghatározza a jólét szintjét. Az is kiderült a kutatásból, hogy a jóléthez nem társítják elsődlegesen a takarékoskodást, amely ugyanakkor az anyagi tényezőkkel hozható kapcsolatba. A megtakarítások viszont fontosok lennének nemcsak a fogyasztás, hanem az anyagi biztonság fenntartása érdekében is. A kutatásból az is kiderült, hogy valóban eltérő válaszokat adnak az egyes generációkba tartozók, így az idő és a kor múlásával változnak a jólétről alkotott vélemények a társadalom tagjaiban. A kutatás egyértelműen alátámasztotta azt is, hogy az ilyen puha jellegű mutatók vizsgálata valóban nem egyszerű, nehezítő tényezők a szubjektivitás vagy az eltérő kulturális sajátosságok, amelyek az adott egyéneket vagy társadalmakat jellemzik. A társadalomkutatás egyik legnagyobb kihívása lesz a jövőben is, hogy olyan módszertant találjunk, amely megbízhatóbb képet adhat a puha tényezők alakulásáról.

Felhasznált irodalmak listája

- [1] Aked, J., Marks, N., Cordon, C. & Thompson, S. 2008. Five ways to well-being. The New Economics Foundation
- [2] Bethlendi, A., & Lentner, Cs. 2018. Subnational Fiscal Consolidation: The Hungarian Path from Crisis to Fiscal Sustainability in Light of International Experiences, Sustainability, 10 : 9 Paper: 2978
- [3] Cvrlje, D. & Čorić, T. 2010. Macro & micro aspects of standard of living and quality of life in a small transition economy: The case of Croatia, Faculty of Economics and Business University of Zagreb. Working paper series. Paper No. pp. 10-02.
- [4] Dalla Chiara, E., Menon, M. & Perali, F. 2019. An integrated database to measure living standards. Journal of Official Statistics. 35(3). pp. 531-576. <https://doi.org/10.2478/jos-2019-0023>.
- [5] Easterlin, R.A. 2000. The worldwide standard of living since 1800. Journal of Economic Perspectives, 14 (1). pp. 7-26.
- [6] Flora, C. B. 1999. Quality of Life Versus Standard of Living. Rural Development News. 22(4) The North Central Regional Center for Rural Development.
- [7] Giovannini, E. 2009. A Framework to Measure the Progress of Societies. OECD. Paris.
- [8] Harford, T. 2014. Az oknyomozó közgazdász - Hogyan virágoztathatjuk fel, vagy tehetjük tönkre egy ország gazdaságát? HVG Kiadó, Budapest
- [9] Haybron, D. & Tiberius, V. 2015. Well-being policy: what standard of well-being? Journal of the American Philosophical Association. 1(4). pp. 712-733. doi:10.1017/apa.2015.23
- [10] International Monetary Fund. 2011. World Economic Outlook 2011. Tensions from the Two-Speed Recovery. Unemployment, Commodities and Capital Flows. Washington D.C.
- [11] Latouche, S. 2011. A nemnövekedés diszkrét bája. Savaria Universtiy Press Kiadó, Szombathely.
- [12] Legatum Institute. 2014. The prosperity index report 2014. London. www.prosperity.com
- [13] Lentner, Cs., Szigeti, C., & Borzán, A. 2011. New Dimensions of Banks Social Responsibility In: Balogh, L. (szerk.) Sustainable economics, community strategies : 3rd International Conference of Economic Sciences Kaposvár, Magyarország : Kaposvári Egyetem, pp. 29-48. Paper: 423/b5

- [14] Lentner, Cs. 2015. The Structural Outline of the Development and Consolidation of Retail Foreign Currency Lending. *Pénzügyi Szemle*: 3 pp. 297-311.
- [15] OECD. 2013. OECD Framework for Statistics on the Distribution of Household Income, Consumption and Wealth, OECD, Paris
- [16] OECD. 2014. Life satisfaction, in *Society at a Glance 2014: OECD Social Indicators*, OECD Publishing
- [17] Ruggeri, K., Garcia-Garzon, E. & Maguire, Á. 2020. Well-being is more than happiness and life satisfaction: a multidimensional analysis of 21 countries. *Health Qual Life Outcomes* 18(192) <https://doi.org/10.1186/s12955-020-01423-y>
- [18] Ryff, C.D. 1989. Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*. 57(6). pp. 1069-1081. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>
- [19] Sági, J., Lentner, Cs. 2019. Post-crisis trends in household credit market behavior: evidence from Hungary (Literature review) *Banks And Bank Systems* 14 : 3 pp. 162-174.
- [20] Szigeti, C., Borzán, A., Szekeres, B., Szászvári, K. 2023. Bérék, értékek és externáliák a jövő HR szakembereinek szemszögéből, *Polgári Szemle*, 19 : 1-3 pp. 169-180.
- [21] The New Economic Foundation. 2012. The happy planet index report 2012, a global index of sustainable well-being, London, UK
- [22] The WorldBank Group. 2010. Measurement of Living Standards. WorldBank Publications
- [23] Tov, W. 2018. Well-being concepts and components. In E. Diener, S. Oishi, & L. Tay (eds.), *Handbook of well-being*. Salt Lake City. UT: DEF Publishers.
- [24] Wolf, F., Lohmann, H. & Böhnke, P. 2022. The standard of living among the poor across Europe. Does employment make a difference? *European Societies*, 24(5). pp. 548-579. DOI: 10.1080/14616696.2022.2076892
- [25] Yu, G. B., Lee, D.J., Sirgy, M.J., & Bosnjak, M. 2020. Household income, satisfaction with standard of living, and subjective well-being. The moderating role of happiness materialism. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*. 21(8), pp. 2851-2872. <https://doi.org/10.1007/s10902-019-00202-x>